

DE STRAATTHEATER

Een slimme, praktische oplossing waar ook veel collega's iets aan kunnen hebben. Zo'n oplossing is de Straattheaterkar. Bob Wenstedt schrijft over de kar die hij zelf heeft ontwikkeld en gebouwd.

In het seizoen 2007 - 2008 maakte Het Zuidelijk Toneel uit Eindhoven binnen theaterfestival *Utopia* de 'verborgen' straattheatervoorstelling *Analemma*. Het publiek volgde op een druk bezocht plein van enige afstand een voorstelling, die gespeeld werd door negen acteurs en zeven figuranten. De acteurs hadden zendermicrofoons en alle toeschouwers kregen een radiootje met oortelefontjes. Daarop konden ze de acteurs en de muziek horen. Het publiek wist zodoende wie er van alle mensen op het plein mee speelden in de voorstelling. De acteurs droegen ook een dergelijk

radiootje bij zich om hun cue te horen. Voor een eerste proef en een budget van tweeduizend euro ging dit allemaal best aardig. Uiteraard was de logistiek verre van ideaal. Elke keer moesten zenders, ontvangers, mengtafel, cd-speler en de FM radiozender verplaatst en opgebouwd worden. Dit kost tijd en verhoogt de kans op fouten. De geluidsoverdracht via de radiootjes was acceptabel, maar niet wat je bij een reguliere theatervoorstelling zou mogen verwachten. Het bereik van de FM radiozender was slechts 250 meter. Het publiek moest dus dicht bij de techniek

staan en de acteurs die de radiootjes als monitoring gebruikten, waren erg beperkt in hun mise-en-scène.

Voyeur

Afgelopen seizoen pakte HZT het concept op voor het eigen theaterfestival *Harts-Tocht*, dit keer met een langere versie van *Analemma*. Daarnaast werd een tweede straattheaterproject gestart, *Humeuren van de stad*, een tekst geschreven door de Vlaamse toneelschrijver Paul Pourveur. Matthijs Rümke, artistiek leider en regisseur van HZT, vroeg mij om samen met

© Bob Wenstedt

KAR

collega technicus Stan Bannier locaties te zoeken in Eindhoven die Pourveur een idee konden geven van wat er mogelijk is met zijn teksten in combinatie met techniek. De locaties moesten het publiek een theaterervaring kunnen bieden die hen in aanraking zou brengen met de architectuur en de realiteit van alledag. Een winkelcentrum, in de trein, vanaf een balkon op acht hoog, binnenkijkend bij de buurflat, een park, een kruispunt, een nachtclub en een drukke winkelstraat vormden de basis-ideeën om proeven te doen met techniek en de artistieke mogelijkheden. Het doel was dat Pourveur zou ervaren wat het publiek zou ervaren. Dat wil zeggen, het op grote afstand beluisteren van acteurs, waarbij je in eerste instantie niet in de gaten hebt dat het acteurs zijn. Eigenlijk ben je als toeschouwer de hele tijd een voyeur. Je

stopt op een van de locaties waar je anders zo vaak komt. Echter, dit keer sta je even stil op die plek en heb je een koptelefoon op, waardoor je voor even de mensen, de situatie om je heen als voyeur aanschouwt.

Silent disco

Met de kennis en ervaring van *Utopia* heb ik voor de uitgebreide versie van *Analemma* en *Humeuren van de stad* nieuwe eisen opgesteld voor de techniek:

- makkelijk verplaatsbaar;
- plug and play, oftewel, stroom aansluiten en meteen draaien;
- betere geluidskwaliteit voor het publiek;
- losstaand monitoring systeem voor de acteurs met een veel grotere reikwijdte;
- zelfstandig wat betreft stroom;
- mogelijkheid voor 100 man publiek;
- dit alles binnen een beperkt budget.

Met dit pakket aan eisen en ideeën gingen we eerst op zoek naar een vervangend, goed werkend systeem voor het publiek. De *silent disco* techniek met draadloze koptelefoons was mij bekend van festivals en leek mij een goede optie, maar vanwege de kosten ben ik eerst op zoek gegaan naar goedkopere alternatieven. Deze zoektocht kwam via FM radio, mobiele telefonie, draadloos internet en bluetooth elke keer weer terug bij FM radio in de frequentie zoals we die kennen (88-108 MHz). Daar wilde ik nu juist vanaf vanwege de geluidskwaliteit, de kans op storing en vooral de rompslomp en kosten van vergunningen. Het eind van het liedje was dat ik nog eens de voor- en nadelen van aan de ene kant radio en aan de andere kant draadloze koptelefoons op een rijtje heb gezet. Daaruit bleek dat de draadloze koptelefoons het verreweg wonnen. Na aanschaf van een Sennheiser eW350IEM zender met 10 Sennheiser HDR120 koptelefoons, konden we al snel de proeven gaan doen om te kijken hoe alles werkte, wat het bereik was en wat de mogelijkheden waren voor artistieke invulling. De verbetering van de geluidskwaliteit en reikwijdte was enorm. Het artistieke team kon dankzij deze verbetering veel vrijer gaan nadenken over de vorm van *Humeuren van de stad*.

Portofoons

Nu we wat betreft de techniek voor het publiek tevreden waren, konden we de complete set voor honderd toeschouwers aanschaffen. Alleen naar de monitoring voor acteurs moesten we nog eens goed kijken. Het concept is namelijk zo dat acteurs elkaar niet altijd kunnen zien of horen. Zij staan dan in een ander gebouw, komen op uit een winkel of uit een andere straat. Of ze staan op een kruispunt honderd meter

‘Eigenlijk ben je als toeschouwer de hele tijd een voyeur’

van elkaar, met druk verkeer ertussen. Daarvoor bestaan uiteraard goede monitoringssystemen, maar ons budget liet dat helaas niet toe. Maar voor de proeven met de koptelefoons had ik Motorola portofoons gekocht om de communicatie tussen acteurs, regisseur en techniek simpel te houden. Dat werkte prettig. En aangezien het budget na de aanschaf van de Sennheisers zo goed als op was, ben ik gaan kijken of dit een goed alternatief kon zijn voor de monitoring van de acteurs. Na wat rondvragen bleek dat je bij portofoons snel stukloopt op het feit dat ze gemaakt zijn om maximaal 60 seconden te zenden. Te kort voor een voorstelling natuurlijk. Na nog wat researchwerk en creatief denken bleek het mogelijk de Protalk PRM446 portofoon van Kenwood op te schroeven naar 15 minuten zenden. En door zelf een eenvoudige schakelaar te maken op deze portofoon, kon door het omzetten van deze schakelaar de zendstand steeds weer 15 minuten voortgezet worden. Niet de beste en meest praktische oplossing, maar wel goedkoop en met een reikwijdte die de acteurs geen beperkingen oplegde. Ze konden nu in principe vanuit elke hoek en elk gebouw in de stad opkomen zonder de andere acteurs daadwerkelijk te zien.

Kar in ontwikkeling

De technische basis was nu compleet. We hadden de koptelefoons met hun zender, de gemodificeerde portofoons, een ▶

Links de kar met lades en zendervlaggen, rechts publiek met koptelefoons in winkelstraat. | © BOB WENSTEDT |

kleine mengtafel en een Macbook voor het afspelen van het geluidsontwerp. Op de Mac draaiden we met *Ableton live*, een perfecte vervanger voor een cd-speler. Bij *Humeuren van de stad* kreeg ik de kans mijn eerste geluidsontwerp te maken, erg fijn om dat te verwerken in Ableton. Je kunt tijdens repetities snel de volgorde van geluidsfragmenten wijzigen, fade-ins en -outs veranderen en het volume aanpassen. Iets wat tijdens zo'n project als dit het draaien absoluut eenvoudiger maakt. Zo kan je je meer richten op de situatie die per locatie toch elke keer weer anders is. Veel variabelen in de voorstelling vragen om een goede concentratie en als je dan je muziek alleen maar hoeft in te starten met een enterknop, die los op het mengpaneel gemonteerd zat, scheelt dat veel gedoe.

Nu de techniek rond was, was de vraag hoe we alles makkelijk vervoerbaar en plug and play konden krijgen. Na enkele ontwerpen en overleg met collega's, ben

ik met hulp van collega Dick Huetink een soort van bolderkar gaan lassen. Voor de koptelefoons heb ik een kist met lades gemaakt, nog een kist voor wat andere spullen en een uitschuiflade voor de Mac. De kar is zo ontworpen dat hij door elke deur kan, in een standaard lift past en met luchtbanden makkelijk te trekken is door de stad over kinderkopjes en stoeprandjes. Omdat

de voorstellingen direct vanaf de kar te draaien moesten zijn, is de mengtafel aan de achterkant geplaatst, met daaronder de Mac die uitschuift naar rechts en een lade daaronder met koptelefoon voor mijzelf en zendportofoon. Antennes voor de ontvangst van de zenders zitten aan de voorkant gemonteerd en hoeven niet los tijdens het vervoer. Alleen de zendantenne van de koptelefoons moet op locatie op statief geplaatst en aangesloten worden. Alle andere techniek zit aangesloten en wel op de kar. Het is inderdaad een kwestie van stroom aansluiten en direct draaien. Om zelfstandig te zijn in stroom hebben we een aggregaat van 2.7 kW van Kiplor bij ons, op een stevig hondje met daaromheen een zwarte silence kist. Wanneer we met de kar op een locatie aankomen kost het nog geen vijf minuten, inclusief het opstarten van de Mac, het openen van Ableton Live en het neerzetten van de zendantenne, voordat we de voorstelling kunnen starten.

Ervaringen

Tijdens de eerste voorstellingen in Tilburg bleek de vier uur die we voor het vierluik hadden gereserveerd veel te lang. Na een

maand draaiden we de complete voorstelling door middel van goede logistiek en planning - en soms hard rennen met de kar - in een kleine twee uur. Goede repetitie en soundcheck is een pré, vooral bij binnenlocaties. Wanneer vijftig man publiek een koptelefoon op heeft en de

‘De kar is zo ontworpen dat hij door elke deur kan’

vier acteurs plus ikzelf een zender op hebben voor de cues, dan wil het nog wel eens gaan rondzingen als iedereen te dicht op elkaar zit. Dit is goed op te vangen met equalizing en een minimale afstand tussen acteurs en publiek.

De minimale afstand tussen publiek en acteurs heeft het concept sowieso nodig, omdat deze voorstelling begint vanuit het voyeurisme. Die ervaring valt weg wanneer je te dicht op de acteurs zit. Bij elke locatie, elk luik van de voorstelling voelt de toeschouwer zich een toevallige passant, zoals je in het dagelijks leven ook een toevallige passant bent. Met dat verschil dat je de mensen om je heen in het dagelijkse leven niet kunt verstaan en in *Humeuren van de stad* wel. Hierdoor schijnt er een ander licht over een locatie die door de toeschouwers vaak al gekend is. Een unieke ervaring! Voor april en mei 2010 staat een nieuwe tournee van *Analemma* gepland. En in 2010 wordt het systeem dat ik gemakshalve de Straattheaterkar noem, binnen theaterfestival *Hartstocht* naar een volgend niveau ontwikkeld. Het voorbereidend onderzoek is al in gang gezet. Daarover volgend seizoen misschien meer! ◀

Technische informatie Straattheaterkar

L x b x h:	190 x 60 x 110 cm
Gewicht:	250 kg
Koptelefoons:	100 Sennheiser HDR120
Zender koptelefoons:	Sennheiser eW350IEM
Zendermicrofoons en ontvangers:	10 Shure UR4D
Bron muziek:	Macintosh powerbook G4 met Ableton Live software
Monitoring:	1 Kenwood protalk zend portofoon, aangepast. 12 Motorola ontvangst portofoons
Mengtafel:	Yamaha O3D
Interface:	Motu 828mk3